

राज्यातील आदिवासी क्षेत्रामध्ये
कन्यादान योजना राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्र. सावियो-२००३/प्र.क्र.१७९/का.८,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-३२.
दिनांक : ३ मार्च, २००४.

वाचा :- शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्र.बीयुडी-२००३/पुरवणी मागणी/
प्र.क्र.५२/ का.७, दि. ५ जानेवारी, २००४.

प्रस्तावना :- राज्यातील अनुसूचित जमातीमध्ये विविध धर्माच्या लोकांचा समावेश होतो. या लोकांमध्ये भिन्न विवाह पध्दती दिसून येतात. अनुसूचित जमातीच्या सामुहिक विवाह सोहळ्यासाठी आर्थिक सहाय्य देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :- लग्न सभारभाच्या निमित्ताने मोठ्या प्रमाणावर होणारा खर्च कमी करण्यासाठी आणि विवाह सोहळ्यातील अनुचित प्रथाना आळा घालण्यासाठी सामुहिक विवाह सोहळ्यांना प्रोत्साहन देवून अशा विवाह सोहळ्यामध्ये सहभागी होणाऱ्या दाम्पत्यांना आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी "कन्यादान योजना" प्रायोगिक तत्वावर राबविण्यास शासन मान्यता देत आहे. ही योजना सन २००३-०४ या वर्षापासून अमलात येत आहे. सदर योजना राबवावयाच्या अटी व शर्ती सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट-अ प्रमाणे राहतील.

२. सेवाभावी संस्था/यंत्रणा सामुहिक विवाह सोहळ्याचे आयोजन करण्यासाठी पुढे येत असल्यास त्यांना त्या जिल्ह्यामध्ये कार्यक्रम आयोजन करण्यासाठी रु.१०,०००/- एवढे अर्थसहाय्य दिले जाईल. ज्या जिल्ह्यात सेवाभावी संस्था असे कार्यक्रम आयोजित करण्यासाठी पुढे येत नसतील तर त्या जिल्ह्यात सदरहू कार्यक्रम संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प हे आयोजित करतील.

३. सामुहिक सोहळ्यामध्ये भाग घेऊन विवाह करणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या दाम्पत्यास आर्थिक सहाय्य मिळण्यासाठी संबंधित सेवाभावी संस्थेने सादर करावयाच्या प्रस्तावाचा नमूना परिशिष्ट-ब मध्ये दिल्यानुसार संबंधित प्रकल्प अधिकार्यांकडे जर्ज करावा.

४. सदर योजनेखाली दिल्या जाणारे सोन्याचे १० ग्रॅमचे मंगळसुत्र हे २२ कॅरेटचे "प्रमाणित" सोने असावे व मान्यताप्राप्त व नामांकित पुरवठादाराकडून विहित कार्यपध्दतीचा अवलंब करून खरेदी करावी.

५. सस्तर उपयोगी वस्तु/भांडी नामांकित कंपनीची व उत्तम प्रतीची असतील याची खात्री करून विहित पध्दतीनुसार खरेदी करण्यात यावी.

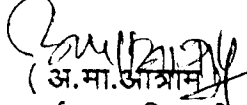
६. राज्यातील आदिवासी उपयोजनेतील ठाणे, रायगड, नाशिक, धुळे, नंदूरबार, जळगाव, अहमदनगर, पुणे, अमरावती, यवतमाळ, नागपूर, चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया नांदेड या जिल्ह्यात सदरहू योजना राबविण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे. सन २००३-०४

या वर्षात वरील जिल्हयातील १० नवदाम्पत्यांचा सामुहिक विवाह सोहळा आयोजित करण्यात यावा. त्यानंतर प्रत्येक वर्षी वरील जिल्हयातील २५ नवदाम्पत्यांचा सामुहिक विवाह सोहळा आयोजित केला जावा.

७. महाराष्ट्र (तृतीय पुरवणी) विनियोजन अधिनियम २००३ (सन २००३ चा महाराष्ट्र विनियोजन अधिनियम क्र.३३) म्हणून महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग-४, दि. २६ डिसेंबर, २००३ रोजी पुरवणी मागण्यांच्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीच्या वितरणासाठी पारित झालेला आहे. त्यामुळे सन २००३-०४ या आर्थिक वर्षात वरील जिल्हयात कन्यादान योजना राबविण्यास या शासन निर्णयाद्वारे रु. १६,५०,०००/- इतक्या तरतूदीस मजुरी देण्यात येत आहे. यावरील खर्च "मागणी क्रमांक-टी ४, २२२५- अनु.जाती, अनु. जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण-पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना- जनजाती क्षेत्र उपयोजना- ०२- अनुसूचित जमातीचे कल्याण- ८००- इतर खर्च (०६) आदिवासी क्षेत्रामध्ये कन्यादान योजना-(०६)(०९)राज्य योजनांतर्गत योजना-(२२२५ ३५०२) दत्तमत" या लेखाशीर्षाखाली भागविण्यात यावा. सदर निधी हा आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांचे अधिनस्त ठेवण्यात येत आहे.

८. सदरहू शासन निर्णय वित्त विभागाचा अनौपचारिक सदर क्र. १५९/०४/व्यय-१४ दि. ५.२.२००४ अन्वये त्याच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अ.मा.आत्राम)
कार्यासन अधिकारी ३/३/०४

प्रति,

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे/नाशिक/अमरावती/नागपूर
मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री, आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव.

सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई

महालेखापाल (लेखा व परीक्षा) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर

संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी

आयुक्त, सहकार विभाग

सर्व दुय्यम निबंधक, संबंधित तहसील कार्यालय

प्रधान सचिव, सहकार व यंत्रोद्योग विभाग

सर्व सह सचिव/ उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग

सर्व कार्यासन अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग

निवड नस्ती (का.८)

जो ड प त्र
(शासन निर्णय क्र :सावियो-२००३/प्र.क्र.१७९/का.८,दि. ३ मार्च, २००४ सोबत)

परिशिष्ट-अ

- १) योजनेचे नांव :- अनुसूचित जमातीच्या सामुहिक विवाह सोहळ्यात सहभागी होणा-या दांपत्याकरीता कन्यादान योजना.
- २) योजनेचे लाभक्षेत्र : ठाणे, रायगड, नाशिक, धुळे, नंदूरबार, जळगांव, अहमदनगर, पुणे, अमरावती, यवतमाळ, नागपूर, चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया, नांदेड.
- ३) योजनेकरिता अर्थसहाय्य : या योजनेकरिता सामुहिक विवाह सोहळ्यातील प्रत्येक जोडप्यास प्रोत्साहनपर व संसारोपयोगी बाबींसाठी खाली दर्शविल्याप्रमाणे रु.१०,०००/- चे अर्थसहाय्य व कार्यक्रम आयोजनासाठी रु.१०,०००/- प्रत्येक जिल्ह्याकरिता अर्थसहाय्य दिले जाईल.
- (१) नववधू : सोन्याचे १० ग्रॅमचे (२२ कॅरेट) मंगळसुत्राकरिता रुपये ६,०००/-.
- (२) संसारोपयोगी वस्तू / भांडीसाठी रु.४,०००/-
- (३) प्रत्येक विवाह सोहळ्याच्या आयोजनासाठी १० नवदाम्पत्य असणे आवश्यक राहिल.
- ४) लाभार्थ्यांची पात्रता : नवदाम्पत्यापैकी एकजण म्हणजेच वर किंवा वधू अनुसूचित जमातीचा असणे आवश्यक आहे. वर आणि वधूचे वय विवाहाच्या दिनांकास विवाह नोंदणीच्या नियमानुसार असणे आवश्यक राहिल. वर आणि वधूचा प्रथम विवाह असणे आवश्यक आहे व त्यांना अपत्य असता कामा नये.
- ५) स्थानिक स्वराज्य संस्था व ज्या नामांकित स्वयंसेवी संस्था सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १८५० खाली नोंदणीकृत झालेल्या आहेत, त्यांच्या सहभाग घेण्यात यावा.
- ६) विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र :- सामुहिक विवाह सोहोळ्यात सर्व दाम्पत्यांना विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र दिले जाईल. याकरिता आवश्यक सर्व कागदपत्राची पात्रता विवाह सोहोळ्यापूर्वी प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प व विवाह नोंदणी निबंधक यांच्या कार्यालयाच्या संयुक्त विद्यमाने केली जाईल.
- ७) सत्कार व शुभेच्छा :- यथाशक्य मा.मुख्यमंत्री, पालकमंत्री, राज्यमंत्री, मंत्री किंवा मान्यवरांच्या हस्ते विवाह सोहोळा आयोजित केलेल्या अशासकीय सामाजिक संस्था व सहभागी दाम्पत्यांचा यथोचितरित्या पुष्पगुच्छ व श्रीफळ देवून सत्कार करावा. या अनुषंगाने सत्कार व शुभेच्छाबाबत लोकांना सन्मानपत्र देण्यात यावे.
- ८) योजनेची अंमलबजावणी:- प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांचेमार्फत सदर योजनेची अंमलबजावणी करण्यात येईल. पात्र अशासकीय संस्थांना आयोजित करण्यात येणाऱ्या विवाह सोहोळ्याकरिता विहित नमुन्यात आवेदन प्रकल्प अधिकारी यांच्याकडे करावे. आणि त्यानुसार प्रकल्प अधिकारी यांनी त्यांना निधी उपलब्ध करून द्यावा.
- ९) प्रसिध्दी :- जिल्हा महिती व जनसंपर्क अधिकार्यांकडून विवाह सोहोळ्याबाबत सोहोळ्यापूर्वी व नंतर प्रसिध्दी देण्यात यावी.

परिशिष्ट - "ब "

सामुहिक विवाह सोहळ्यामध्ये भाग घेवून विवाह करणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या दाम्पत्यास आर्थिक मिळण्यासाठी संबंधित संस्थेने सादर करावयाच्या प्रस्तावाचा नमुना.

नमुना

संस्थेचे नांव व पत्ता :

दिनांक :

प्रति,

प्रकल्प अधिकारी,

एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, ...

विषय :- सामुहिक विवाह सोहळ्यामध्ये भाग घेवून विवाह करणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या दाम्पत्यास आर्थिक सहाय्य या योजनेअंतर्गत आर्थिक सहाय्य मिळणेबाबत.

महोदय,

आमची संस्था स्वयंसेवी संस्था असून ती संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० / सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम, १८५० अन्वये नोंदणीकृत असून संस्थेचा नोंदणी क्रमांक .....असा आहे. आमची संस्था ----- ठिकाणी कार्यरत आहे. या संस्थेने दिनांक ----- रोजी ----- ठिकाणी ----- वाजता सामुहिक विवाह सोहळा आयोजित केलेला आहे. ह्या विवाह सोहळ्यात यासोबत नमूद तपशीलानुसार अनुसूचित जमाती वर / वधु सहभागी होऊन विवाह संपन्न होणार आहे. प्रस्तुत सामुहिक विवाहाकरिता येणारा खर्च आमची संस्था -----निधीतून करणार असून, वर / वधूचे विवाह नोंदणी विवाहाचे ठिकाणी होणार आहे. संबंधितांचे विवाहाबाबतचे नोंदणी प्रमाणपत्र विवाहाच्या दिवशीच देण्याची व्यवस्था करणेत येत आहे.

तरी उपरोक्त नमूद योजनेअंतर्गत देय असलेले अर्थसहाय्य (मणी, मंगळसूत्र व संसारोपयोगी साहित्य, भांडी वगैरे) मंजूर करून त्याचा पुरवठा लग्न समारंभाचे दिवशी करणेबाबत विनंती आहे.

आपला विश्वासू,

(संस्था पदाधिकारी यांचे नांव व पद)

सामुहिक विवाह सोहळा आयोजित करणाऱ्या संस्थेने आपल्या प्रस्तावा सोबत

वर / वधू यांचेबाबत सादर करावयाचा तपशिल

वराची माहिती

- (१) वराचे संपूर्ण नांव :-
(२) जन्मतारीख व वय :-
(३) धर्म :-
(अ) जात :-
(ब) पोट जात :-
(४) शिक्षण :-
(५) मूळ राहण्याचे ठिकाण :-
(अ) गांव :-
(ब) तालुका :-
(क) जिल्हा :-
(ड) दूरध्वनी (असल्यास) :-

वधूची माहिती

- (१) वधूचे संपूर्ण नांव :-
(२) जन्मतारीख व वय :-
(३) धर्म :-
(अ) जात :-
(ब) पोट जात :-
(४) शिक्षण :-
(५) मूळ राहण्याचे ठिकाण :-
(अ) गांव :-
(ब) तालुका :-
(क) जिल्हा :-
(६) टपालाचा संपूर्ण पत्ता :-
(७) दूरध्वनी (असल्यास) :-
(अ) निवास :-
(ब) कार्यालय :-
(क) इतर :-

विवाह विषयक माहिती

- (१) सामुहिक विवाह आयोजित करणाऱ्या संस्थेचे:-
/ यंत्रणेचे नांव
- (२) सामुहिक विवाहाचे ठिकाण :-
- (३) सामुहिक विवाह आयोजित केल्याची तारीख :-
- (४) विवाह पध्दती :- वैदिक / नोंदणी
- (५) प्रथम विवाह आहे काय ?
(अ) वर :- होय / नाही
(ब) वधू :- होय / नाही
- (६) लग्नापूर्वी विधूर / विधवा, होता / होती काय ?
(अ) वर :- होय / नाही
(ब) वधू :- होय / नाही
- (७) यापूर्वी सदर योजनेखाली अर्थसहाय्याची :- होय / नाही
मागणी केली आहे काय ?
- (८) अन्य जिल्ह्यामध्ये अशाप्रकारचा अर्ज केला :- होय / नाही
आहे काय ?

आम्ही खाली स्वाक्षरी करणारे वर / वधू, सत्य प्रतिज्ञेवर लिहून देतो की, वर नमूद करण्यांत आलेली संपूर्ण माहिती आमचे ज्ञानानुसार खरी व वस्तु:स्थितीवर आधारित असून सदर माहिती खोटी अथवा वस्तु:स्थितीशी विसंगत असल्याचे निदर्शनास आल्यास होणाऱ्या कारवाईस आम्ही पूर्णतया जबाबदार राहू.

वराचे नांव व स्वाक्षरी

वधूचे नांव व स्वाक्षरी

ठिकाण :

दिनांक :

बाल विवाह प्रतिबंधक कायदा व हुंडा विरोधी कायद्याचा भंग न केल्याबाबत वर / वधू यांनी लिहून द्यावयाच्या प्रतिज्ञा पत्राचा नमुना (सदर प्रतिज्ञा पत्र रु. २०/- (अक्षरी रुपये वीस फक्त) चे स्टॅम्प

पेपरवर असावे.)

समोर

नोटरी / सक्षम प्राधिकारी

प्रतिज्ञापत्र लिहून देणार :

- (१) वराचे नांव :-
(अ) वय :-
(ब) व्यवसाय :-
(क) पूर्ण पत्ता :-
- (२) वधूचे नांव :-
(अ) वय :-
(ब) व्यवसाय :-
(क) पूर्ण पत्ता :-

आम्ही उभयतांनी ----- या

संस्थेने दिनांक ----- रोजी -----
या ठिकाणी आयोजित केलेल्या सामुहिक विवाह सोहळ्यामध्ये सहभागी होऊन विवाह करण्याचे निश्चित केलेले आहे. आम्ही उभयता अनुसूचित जमातीपैकी ----- जमातीचे असून आम्ही स्वखुशीने सदर विवाह सोहळ्यात सहभागी होत आहोत. आमचा विवाह आपसात संमतीने निश्चित झाला असून, आम्हांवर कोणाचे दडपण नाही. प्रस्तुत विवाह निश्चित करतांना आमच्याकडून अथवा आमच्या कुटुंबियांकडून बाल विवाह प्रतिबंधक कायदा / हुंडा विरोधी कायद्यातील तरतुदींचा भंग होणारे कोणतेही कृत्य घडलेले नाही अथवा भविष्यात घडणार नाही. सबब सामुहिक विवाहात सहभागी होणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या दाम्पत्यांना अर्थसहाय्य योजनेअंतर्गत देय असलेले अर्थसहाय्य आम्हास मिळणेबाबत विनंती आहे.

वर नमूद तपशिल आमचे ज्ञानानुसार व माहितीनुसार खरा व वस्तु:स्थितीवर आधारित आहे. यात कोणत्याही प्रकारचा दोष अथवा दिशाभूल करणारी व वस्तु:स्थितीशी विसंगत अशी माहिती निदर्शनास आल्यास कायद्यातील तरतुदीनुसार आम्ही दंडात्मक कारवाईस वा अन्य शिक्षेस पात्र राहू. म्हणून प्रतिज्ञापत्र लिहून दिले.

वराचे नांव स्वाक्षरी

वधूचे नांव स्वाक्षरी

समोर

(स्वाक्षरी)

नोटरी / सक्षम प्राधिकारी

दिनांक :

ठिकाण :

अर्जासोबत खालील कागदपत्रांच्या सत्यप्रती जोडाव्यात.

- (१) सक्षम प्राधिकृत अधिकाऱ्याने दिलेले वर व वधूचा (अथवा दोन्हीपैकी एक) जातीचा दाखला.
- (२) बाल विवाह प्रतिबंध कायदा व हुंडा प्रतिबंध कायद्यांतर्गत असलेल्या कोणत्याही कलमाचा भंग या दाम्पत्य / कुटुंब यांचकडून झालेला नसावा याबाबतचे विहित नमुन्यातील प्रतिज्ञापत्र (Affidavit) सादर करणे आवश्यक आहे. (रुपये २०/- च्या स्टॅम्प पेपरवर)
- (३) जन्मतारखेचा पुरावा म्हणून शाळा सोडल्याच्या दाखल्याची प्रत.
- (४) महाराष्ट्र राज्याचा अधिवासी असल्याचा पुरावा. (Domicile Certificate)